

**ВОДЕЩИ ФАКТОРИ ЗА ВЪНШНОТЪРГОВСКИЯ
СТОКООБМЕН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ ПЕРИОДА
1988-2003 г.**

*Направена е оценка на състоянието на външнотърговския стокообмен на България в периода 1988 – 2003 г. Определени са водещите фактори в динамиката на стокообмена и е оценено тяхното влияние. Формулирани са две групи фактори: икономико-политически и общоикономически.
JEL: J16, J31*

Представеното научно изследване е мотивирано от факта, че през последните петнадесет години настъпиха големи промени във външнотърговския стокообмен (ВТС). Водещи причини за тази промяна са преходът към пазарна икономика и свободата на частната инициатива. Освен тях много голямо значение имат още:

- загубването на пазари с близо 40-годишна традиция по линия на членството на България в СИВ;²
- преориентацията към нови пазари на базата на сключените споразумения за свободна търговия през периода 1993 – 2003 г.

Основни цели на изследването са:

- определяне на водещите фактори в динамиката на ВТС на България през периода 1988 – 2003 г. и оценяване на влиянието им;
- анализ и оценка на състоянието на ВТС за посочения период.

Изборът на 1988 г. за отправна (базова) е, защото тя е година с върхови показатели на ВТС за последната социалистическа петилетка 1986 – 1990 г. Сравнението с нея дава възможност за реална оценка на развитието на стокообмена през времето на прехода към пазарна икономика.

За анализа на състоянието на ВТС е използвана създадената информационна база от съпоставими статистически данни на ниво отраслова структура за периода 1988 – 2003 г. В нея индексите на физическите обеми на ВТС до 1991 г. са дадени по съпоставими цени, а след тази година са

¹ Александър Тасев е ст.н.с. д-р в Икономическия институт на Българската академия на науките, секция Икономика на фирмата.

² Съвет за икономическа взаимопомощ – съществувал в Източна Европа до 1990 г.

коригирани със средногодишната инфлация и с девалвацията на долара спрямо еврото.³

Допълнително в анализа се обхваща стокообменът през периода 1992-2003 г. по отношение на водещи групи от стоки.

Фактори, влияещи на динамиката на ВТС 1988 – 2003 г.

В изследването разглежданите основни фактори със съществено влияние, върху динамиката на ВТС са разделени на две групи: икономико-политически (ИПФ); общоикономически (ОИФ). Първите са плод на целенасочена политика на правителствата, съобразена както с вътрешните политически и икономически условия, така и с външните. Голяма част от тях са специфични само за България. Вторите са национални общоикономически реалности, с големи негативи за отрасловата икономика, за които правителствата не са имали целенасочена позитивна политика.

Дефинирани са единадесет ИПФ, които основно са допринесли както за положителните, така и за отрицателните тенденции в динамиката на ВТС през периода 1988 – 2003 г. Тяхното обосноваване е извършено в процеса на анализа.

В хронологичен ред ИПФ имат следните формулировки:

- ИПФ № 1. Политика на внедряване на високотехнологични производства в българската отраслова икономика през периода 1973 – 1985 г.
- ИПФ № 2. Прилагане на Указ 56
- ИПФ № 3. Изпълнение на Петилетния план 1986 – 1990 г.
- ИПФ № 4. Прилагане на ПМС № 110/14.12.1990 г.
- ИПФ № 5. Политически процеси в Източна Европа през периода 1990 – 1991 г.
- ИПФ № 6. Преориентиране на износа след 1991 г. в зависимост от външната политика на правителствата на България.
- ИПФ № 7. Външнотърговски режим на България 1991 – 1998г.
- ИПФ № 8. Закон за собствеността и ползването на земеделските земи; ликвидационни съвети.
- ИПФ № 9. Управление на държавния сектор на отрасловата икономика през периода 1991 – 1997 г.
- ИПФ № 10. Валутен борд; приватизационен процес.
- ИПФ № 11. Споразумения за свободна търговия (ССТ).

Дефинирани са следните общоикономически фактори:

ОИФ № 1. В голямата си част неконкурентна отраслова икономика:

- ниско качество; висока себестойност; малък в количествено отношение производствен потенциал и бедна стокова номенклатура;
- преобладаващи производства с ниска степен на преработка и ниско технологично ниво;

³ Тасев, Ал. Проблеми при изграждането на база данни от съпоставими динамични редове за анализ на външнотърговския стокообмен на България в периода 1988 – 2003 г. – Икономическа мисъл, N 4, 2006.

- слаба собствена (национална) ресурсно-материална база за повечето производства.

ОИФ № 2. Липса на конкурентен инвестиционен климат;

ОИФ № 3. Липса на условия за създаване на просперитетни в експортно отношение производства.

Допълнително формулираме още един ОИФ, който има пряко отношение към резултатите от стокообмена между две страни.

ОИФ № 4. Недостатъчен ресурсен и технологичен потенциал на икономиката. Ако една икономика със слаб ресурсен и технологичен потенциал влезе в постоянен стокообмен с икономика, която съответно има съществено по-значителен потенциал, то търговското салдо е значително и е в полза на по-силната. Тази зависимост важи с още по-голяма сила при наличието на ССТ.

Формулираните ИПФ и ОИФ са на базата на:

- икономическите и политическите реалности през периода 1988 – 2003 г.;
- теоретичните зависимости между тях и отрасловата икономика по отношение на нейната производствена динамика.

Като се вземе предвид обхватът на така формулираните ИПФ и ОИФ, очевидно може да се твърди, че от една страна, те са водещи причини за състоянието на отрасловата икономика, респ. за резултатите от ВТС, а от друга, при анализа на динамиката на ВТС на базата на установените факти и тенденции ще се види дали те са такива, или не. В процеса на изследването се оказва, че установените факти и тенденции за ВТС не само не противоречат на дефинираните фактори, но ги и потвърждават.

Общи показатели на външотърговския стокообмен през 1988 – 2003 г.

На табл. 2, 3 и 4 е отразена динамиката на ВТС и съответното салдо за периода 1988 – 2003 г.

Базовата 1988 г. е статистически с най-висок стокообмен в годините преди 1991 г. Това се отнася както за износа, така и за вноса.

Междинната базова 1991 г. е с най-нисък стокообмен за изследвания период. Това се отнася както за износа, така и за вноса. По съпоставими цени стокообменът е 56.4% от този на 1988 г., а съответно износът е 52.4% и вносът 60.7%.

Спадът на стокообмена през 1989 г. е незначителен, но през 1990 г. той е с около 26% по-нисък – също за износа и вноса.

В годините след 1991 г. до 2003 г. стокообменът, макар и доста неравномерно, непрекъснато нараства. За последните четири години – 2000 - 2003 г., се забелязва стабилна тенденция към растеж.

По цени на съответната година спрямо 1991 г. износът нараства през 1992 г. с 15% и достига ръст от 79% през 2003 г., а вносът съответно – с 67% през 1992 г. и достига ръст от 230% през 2003 г.

Относително високият ръст на стокообмена се дължи предимно на вноса. От 1992 г., с изключение на 1995 и 1996 г., търговското салдо е

отрицателно. То стремително започва да нараства от 1998 г. и достига 3.3 млрд. дол. за 2003 г. Отбелязаните данни за износа и вноса не дават истинската картина за стокообмена. За да се получи реална оценка за физическите им обеми, трябва да се отчете годишната инфлация на международните пазари (вж. табл. 1). Така индексът на нарастване на физическия обем на износа за 2003 г. не е 79, а 33%, а на вноса не е 230, а 144%.

Сравнено с 1988 г. физическият обем на износа за 2003 г. представлява едва 69%, а вносът е нараснал с 48% (вж. табл. 2).

Направеното сравнение с 1988 г. показва, че за четиринадесет години преход към пазарна икономика износът далеч не е достигнал параметрите на тази година.

Констатираните дотук резултати за общите показатели на ВТС, са формирани от действащите през периода 1988 – 2003 г. икономико-политически фактори. Изясняването на конкретното влияние на тези фактори върху износа и вноса минава през отговорите на следните важни въпроси:

1. Защо от 1989 до 1991 г. има бърз срив на износа и съответно на экспортните производства?
2. Защо износът след 1991 г. нараства изключително неравномерно, в по-малка степен за промишлеността и в по-голяма за селското стопанство?
3. Защо вносът нараства стабилно и непрекъснато?
4. Защо в края на периода 1988 – 2003 г. износът, респ. экспортните производства, са още далеч от потенциала на 1988 г.?
5. Ефективна ли е българската экспортна структура?
6. Къде е (какво е) мястото на българския износ в световната экспортна структура?
7. Защо се затвориха традиционни за българските экспортни стоки пазари и какви са последствията?
8. Какво спечелихме от достъпа до новите пазари и каква е перспективата ни там?

Външнотърговски стокообмен през 1988 – 1991 г.

Статистически за 1991 г. спрямо 1988 г. е отчетен близо 2 пъти по-малък ВТС, в т.ч. и за износа, и за вноса. Официалната политика е била вносът да не превишава износа и стойността му да бъде функция от него. Затова обект на нашето изследване ще бъде предимно състоянието на износа през този период. За да се отговори на въпроса защо има такъв срив, трябва да се анализират в хронологичен ред политическите и икономическите фактори, които са действали комплексно тогава:

ИПФ №1. Независимо, че политиката на внедряване на ВТП завърши с неуспех, тя е правилната. В световен мащаб най-печеливши са високотехнологичните производства.

От началото на 70-те години управляващите провеждат политика на внедряване на ВТП в отраслите “Електротехническа и електронна промишленост” и “Машиностроителна и металообработваща промишленост”. В средата на 80-те години вече се разбира, че социалистическите принципи,

заложен в икономиката и българските ресурси, не позволяват да завърши успешно тази политика. Въпреки това трябва да се отбележат някои съпровождащи положителни факти: България е отворила пазари за тези производства в страните-членки на СИВ, а в периода на "перестройката" след 1985 г. има проявен интерес от германски, японски и други западни фирми към ВТП у нас.

По същото време големите световни компании все по-настойчиво показват своя интерес към преразпределение на пазарите на страните членки на СИВ. Тогава сред част от управляващия елит в България е узряла идеята, че българските ВТП могат да станат ефективни и да просперират само ако се интегрират с големи световни фирми под формата на смесени дружества. Но с влизането в последната петилетка през 1986 г. и с ново правителство с министър-председател Г. Атанасов реализацията на тези идеи определено се забавя. Оттогава започва съпротивата срещу навлизането на чужди капитали чрез продажба или създаване на смесени предприятия относно водещите производства с традиционни пазари. Тази тенденция остана малко или много доминираща за целия период на "промяната", чак до ден-днешен. Последният фрапиращ пример е провалената и без това много закъсняла сделка за „Булгартабак“ със стратегическия инвеститор „ВАТ“ в началото на февруари 2005 г.

Друг важен факт, съпътстващ внедряването на ВТП, е подценяването на голяма част от другите производства и особено много на селското стопанство. Това допринесе за техния спад, слаба конкурентоспособност и количествено отстъпление от традиционните им пазари.

В периода на последната петилетка 1986 – 1990 г. в пълна сила са налице последиците от неуспешната политика на внедряване на ВТП, засягащи целия производствен комплекс:

- намаляване (спад) на производството;
- остава нерешен проблемът за конкурентоспособността на българските производства;
- количествено отстъпление на экспортните стоки от пазарите на страните-членки на СИВ, което в края на петилетката съществено засяга почти всички производства. Тази тенденция се потвърждава съвсем лесно при един преглед на динамиката на износа от 80-те години насам, отразена в националните статистически годишници.

ИПФ №2. Тук нямаме за цел обсъждането на въпроса защо беше създаден Указ 56, а само отбелязваме най-същественото, което се случва след неговото обнародване в началото на 1989 г.

Извършват се много регистрации на частни фирми от служители в държавните предприятия, предимно от хора, приближени на изпълнителните (генералните) директори и имащи контактите с чуждестранните пазари. Новосъздадените частни фирми застават на входа и изхода на съответния производствен процес. Това ни позволява да обобщим, че:

- от 1989 г. Указ 56 генерира процеса на източване на държавните фирми;

- интегрирането на частния интерес в държавния е допринесло допълнително за дестабилизацията на производството, респ. за намаляване на износа. В този случай производственият потенциал се насочва към обслужване предимно на частния интерес и неговите пазари.

ИПФ №3. Изпълнението на петилетния план беше приоритетна задача на управляващите. Статистиката показва, че до 1988 г. вкл. в износа има възходяща тенденция. Припомняме, че за 1989 г. има лек спад, като за 1990 г. той е с 26%.

През последните две години от петилетката действат с пълна сила констатациите, направени за влиянието на ИПФ № 1 и ИПФ № 2. Това се изразява най-вече във факта, че експортните производства не могат да достигнат плановите и качествените параметри и да осигурят изпълнение на годишните договорености към външните пазари. На практика неизпълнените количества от предходната година се доизнасят в първите месеци на следващата. Така статистически е отчетено изпълнението на експортния план за 1989 г. Поради политическите промени за 1990 г. тази схема е приложена частично. В края на същата година правителството на А. Луканов прави всичко възможно да компенсира изпълнението на експортния план. За тази цел започва интензивен износ и на продукцията, необходима за задоволяване на вътрешния пазар, усетен най-вече в отраслите на месната и млечната промишленост, зърнени храни, консервната промишленост и т.н. Това става известно на Народното събрание в средата на ноември 1990 г. Веднага се налага пълно ембарго на износа, което обаче е закъсняла мярка. Още през декември същата година дефицитът на вътрешния пазар вече е факт, който се превръща в много сериозен социален проблем през първото тримесечие на 1991 г.

Приема се, че обемите на изнесените стоки за 1988 г. са близки до зададените годишни планови параметри за износа. Изпълнението за 1990 г. спрямо 1988 г. е 74%. Като добавим, че за декември 1990 г. и първото тримесечие на 1991 г. има голям дефицит на вътрешния пазар, може да се твърди следното: **В края на последната петилетка производствените възможности на експортните производства са намалени с над 20%.**

ИПФ №4. Под предлог “за децентрализация на икономиката и премахване на монополизма” излиза ПМС 110/14.12.1990 г., с което се закриват държавните стопански обединения (ДСО). Формално замисълът на постановлението е ясен от самото заглавие. Какво се случва на практика. ДСО бяха самостоятелни производствено-икономически структури, обединяващи определен брой предприятия по отраслови белег. При наличието на собственик – държавата, те бяха форма на децентрализирано управление на отрасловата икономика. Държавните стопански обединения бяха монополисти. След премахването на “шапката”, от 14.12.1990 г. отделните предприятия, оставени да действат самостоятелно, създадоха съвсем естествено монопол. И както показва световният опит, това е закономерно!

Отрасловата икономика изпадна в управленски хаос, защото в съответните министерства се наложи един експерт да контролира от 20 до 50 предприятия. Това положение се промени от приватизационния процес през 1997 – 1999 г.

Целесъобразният подход изискваше бързото въвеждане на пазарните принципи и тяхното утвърждаване⁴ и отдръпването на държавата от управлението на фирмите да стане след намиране на точния собственик – сериозния инвеститор, чрез който да се запазят старите пазари и да се присъединят нови. Не трябва да се забравя, че в повечето държави с развита пазарна икономика има не малък държавен сектор, за който съответните правителства полагат сериозни грижи за ефективното му съществуване.

Ще приведем само два примера, които потвърждават безмислието и вредата от ПМС 110:

- В столицата през зимата на 1991 г. имаше голям дефицит на храни и други стоки от първа необходимост. Временният столичен изпълнителен комитет взе решения за осигуряване на минимално необходимото количество. Министерският съвет подкрепи решението и всички отрасли министерства подадоха по документи исканите количества. В тях беше указано съответно от кой завод и от кой едрови склад ще се вземат. На практика се оказа, че в посочените заводи и складове няма никакви количества. Хаосът в управлението на отрасловата икономика беше факт. Проблемът с дефицита в столицата беше частично решен с отварянето на държавния резерв.
- През есента на 1997 г. производителите на хранителни продукти от първа необходимост (хлебни, месни и млечни) се опитаха необосновано от пазарната конюнктура да наложат високи монополни цени. Правителството беше принудено да използва сериозен арсенал от регулаторни мерки, за да го предотврати.

В крайна сметка възниква въпросът защо беше създадено ПМС 110? Защо правителството на А. Луканов взе това решение един ден преди да подаде оставка? Защо правителството на Д. Попов, след като бяха предупредени министър-председателят, министърът на индустрията и министърът на търговията за последствията от ПМС 110, ревностно го защити и остави да влезе в сила?

Въз основа на всичко казано дотук можем да твърдим, че ПМС 110 е акт, който:

- създаде хаос в управлението и занижи до минимум контрола върху дейността на държавните предприятия;
- позволи безнаказано източване на фирмите и тяхното съсипване.

ИПФ № 5. Политическите процеси в Източна Европа през 1990 г. и 1991 г. са много динамични. Пада Берлинската стена. Извършват се политически промени в почти всички страни. СИВ се разпада. Няма вече петгодишни планове. За 1991 г. няма твърдо договорени количества за износ. Желанието

⁴ До 1998 г. в България имаше контрол върху цените на основните потребителски стоки.

на държавите - бивши членки на СИВ за висококачествена продукция отваря широко вратите за експанзия на западните фирми. По тази причина традиционните пазари за българските стоки допълнително се свиват. Това обстоятелство и фактът, че производствените възможности за експорт са намалени с над 20%, обяснява срива на износа за 1991 г. до 52% от този за 1988 г.

В заключение за периода 1988 – 1991 г., вследствие на цялостната икономическа политика от началото на 70-те години и вътрешните и външните политически събития в края на 80-те и началото на 90-те години може да се твърди:

- **Пазарите на експортните производства се свиват два пъти спрямо 1988 г.**
- **От изключителна важност е било през периода 1986 – 1990 г. да се създават смесени дружества с чуждестранен капитал с цел повишаване на производствените възможности до световното ниво и като следствие – запазване и разширяване на външните пазари;**
- **След 1990 г. се извършва бърза приватизация, подчинена на посочената цел.**

Външнотърговски стокообмен през 1992 – 2003 г.

От табл. 1, 2, 3 и 4 се вижда, че за стокообмена през периода 1992 - 2003г. са валидни следните тенденции:

- **Общият износ нараства изключително неравномерно, като в отделни години (1993, 1998 и 1999) пада до и под нивото на 1991 г.**
- **Износът на промишлени стоки се движи между 95 – 97 % от общия износ и плътно следва кривата му.**
- **Износът на селскостопански стоки осреднено за периода почти не нараства, но има пикови години над и под нивото на 1991 г.**
- **Общият внос нараства близо два пъти по-бързо от износа и сравнително равномерно.**
- **Вносът на промишлени стоки се движи между 97 и 99% от общия и плътно следва кривата му. Прави впечатление, че през 1992 г. той възстановява нивото от 1988 г. и осреднено го поддържа до 1999 г. През периода 1999 – 2003 г. равномерно нараства с над 40% спрямо 1999 г. и респ. със същото число спрямо 1988 г.**
- **Вносът на селскостопански стоки осреднено за периода почти не нараства, но от 1991 до 1997 г. равномерно се повишава, а от 1997 до 2003 г. пада и остава на нивото на 1988 г.**
- **Износът на селскостопанска продукция бележи своя спад далеч преди 1988 г. и практически няма експортна тежест. Относителният дял в общия износ за периода 1988 – 2003 г. е средно по-малък от 3%. Водещите тенденции в стокообмена се определят от промишлените стоки.**

Констатираните тенденции и факти са функция както от ИПФ и ОИФ, действали до 1991 г., така и от насложилите се допълнително след това.

ИПФ №6. От 1992 г. започва категорично политическо преориентиране към ЕС. През 1993 г. е подписано Европейското споразумение за асоцииране. Начинът, по който се осъществи тази преориентация (най-малкото излишно емоционално), доведе до икономически разрыв със страните от ОНД и бързо свиване на традиционните български пазари там. Този процес се забави от политиката на правителството на Ж.Виденов и като резултат износът за ОНД през периода 1995 – 1996 г. нарасна над 15% спрямо 1992 г. и над 40% спрямо 1994 г. Тези факти обясняват пиковия ръст на общия износ за 1995 г. От 1997 г. процесът на свиване на българските пазари в ОНД отново се ускорява успоредно с категоричната политика на следващите правителства за присъединяване към ЕС. От 1993 г. има непрекъснат растеж на износа за ЕС, който относително компенсира намаляването на пазарите в страните от ОНД.

За периода 1988 – 2003 г. се наблюдават следните противоположни тенденции в резултат от външната политика на правителствата на България:

Преди “промяната” по данни за 1988 г. основните външни пазари се бяха оформили по относителен дял на износа, както следва: СИБ – 82.6%, в т.ч. СССР – 62.5%; арабски страни (АС) – 9%; ЕС (ЕИО) – 5%; балкански страни, в т.ч. Турция – 1% и останалия свят (ОС) – 2.4%.

След “промяната” по данни за 2003 г. и физически обеми на стокообмена значително по-ниски спрямо 1988 г. основните външни пазари се ситуираха, по относителен дял на износа, както следва: ЕС – 57.1%; балкански страни – 16.1%, в т.ч. Турция – 9.2%; ЦЕФТА⁵ – 5.9%; Общност на независимите държави (ОНД) – 3.6%, в т.ч. Русия – 1.4%;⁶ АС – 2.3%, ЕАСТ – 0.8% и ОС – 15.1%.

След направената кратка ретроспекция на българските външни пазари се откроява следният очевиден икономико-политически парадокс: След като в световната история войните са се водили предимно за овладяване на ресурси, а в по-новата история и за печелене на нови пазари, в България, вместо да направим всичко възможно, след “промяната” да запазим старите пазари и допълнително спечелим новите – за пореден път в историята си само се преориентирахме! А на наше място там отидоха същите онези западни фирми, европейски, американски и други, от чиито пазари сега се опитваме да откъснем малки ниши.

ИПФ №7. Външнотърговският режим (ВТР) се е ползвал от всички правителства като важен регулатор на пазара и съответно на цените чрез въвеждане на забрани за износ, високи експортни такси, безмитен внос и т.н. По тези причини той има пряко отношение към външнотърговския стокообмен.

До 1992 г. ВТР е бил предимно разрешителен – лицензионен. В началото на 1992 г. той е силно либерализиран – в голямата си част става регистрационен, което го прави водещ фактор за ръста на износа на

⁵ Централно европейско споразумение за свободна търговия.

⁶ Общият пазар на ОНД и ЦЕФТА (без Словения и Хърватска с дял в износа 0.3%), съответства на бившия пазар на България в рамките на СИБ.

промишлени стоки с около 10% спрямо 1991 г. и бум на износа на селскостопански стоки със 140% (вж. табл. 1). По отношение на вноса на промишлени стоки има ръст от 65%, който по обем е близък до този за 1988 г., а на селскостопанските стоки с около 8% (табл. 1). Тази либерализация предизвика допълнителен дефицит на вътрешния пазар по отношение на хранителни стоки, зърнени храни и други потребителски стоки. Оказа се, че българската промишленост и селско стопанство не са в състояние да задоволят потребностите на вътрешния пазар поради нарасналия износ. По тази причина през периода 1993 - 1994 г. има забрана за износ. За 1995 г. ВТР е отново либерализиран, а за 1996 г. е пак преобладаващо забранителен. Този процес на ограничения продължава до 1998 г. Тогава съгласно поетите ангажименти към МВФ той се либерализира необратимо.

През периода 1995 – 1997 г. ПМС 266/1995 г. за режима на износа и вноса е изменено и допълвано 27 пъти. Този факт е показателен, че българските правителства са се опитвали единствено регулаторно (без други реални икономически мерки) да влияят на вътрешния пазар и ВТС, за да компенсират слабите възможности на българските производители.

През периода 1992 – 1997 г. вътрешният пазар е особено чувствителен към селскостопанските стоки. Това са предимно зърнените, маслодайните, фуражните, живите животни и продуктите на хранително-вкусовата промишленост. В по-голямата си част ВТР третира тях.

Данните за износа и вноса (вж. табл. 3 и 4) потвърждават следните тенденции:

- След всяка либерализация на ВТР следва дефицит на вътрешния пазар, както и нови ограничения във ВТР за износ.
- Вносът на селскостопански стоки за същия период плавно нараства. Той достига пик през 1997 г., което означава, че независимо от забраните с цел недопускане на дефицит на тези стоки на вътрешния пазар, е имало малко или много непрекъснат такъв. През 1997 г. в дефицита се акумулират икономическите неуспехи от целия период, с лошите климатични условия за същата година, което налага висок внос.

ИПФ №8. Неоспорим факт е, че в ЗСПЗЗ липсва дори елементарна практическа логика. Резултатите са повече от лоши. **Извършената реформа не създаде реален стопанин на земеделските земи.** Голяма част от поземления фонд не се обработва. Повечето обработваеми земеделски земи са разпокъсани и с ниска технологична осигуреност.

Въведените ликвидационни съвети като опит за ускоряване на процеса на реформата са изцяло с негативен принос. Те наистина ликвидираха и малкото останали функциониращи земеделски фондове.

Изброените факти още повече задълбочават кризата в българското селско стопанство и силно забавят развитието на производствените възможности.

ИПФ №9. Управлението на държавния сектор през този период е неефективно и съпроводено с изключително слаб контрол. Вече посочихме, че не е възможно един експерт в отраслово министерство да отговаря за 20

до 50 фирми и да е налице сериозен резултат. Смяната на ръководствата на част от държавните фирми от различните правителства нито спря процеса на източването и съсипването им, нито подобри съществено икономическите им резултати.

Истината е, че заедно с оттеглянето на държавата от ефективно управление на фирмите, започнало в края на 1990 г. с ПМС 110, трябваше да има съответно бърза приватизация. След като приватизацията се забави, единствената разумна алтернатива беше да има ефективно управление на държавния сектор до завършване на приватизационния процес. На някого може да се стори, че тази задача е била почти невъзможна. Най-лошото е, че никое правителство не направи и най-малък опит в тази насока, а правителствата в края на 1990 и началото на 1991 г. действаха целенасочено за постигане на обратното.

ИПФ №10. Въведеният през 1997 г. валутен борд донесе очакваната финансова стабилизация. Стартира активно приватизационния процес.

През периода 1997-1999 г. приватизацията обхвана почти 80% от държавния сектор като производствени и обслужващи дейности. Ако отчитането се направи по основни фондове, поради забавената приватизация на енергетиката числото е малко над 50%. През този период промяната на собствеността е свързана с качествено реструктуриране на фондовете, за което е нужно време. Същевременно е извършена необоснована ликвидация на някои производства. Това са причините за спада на износа на промишлени стоки с 19%.

След 1999 г. вследствие на частната инициатива експортните възможности нарастват равномерно и достигат т.близко 35% (вж. табл. 3).

През периода 2000 – 2003 г. се наблюдава силен и равномерен растеж на вноса на промишлени стоки (вж. табл. 4). Водещи причини са приватизационния процес и свързаните с него внос на инвестиционни стоки и нарастнал потенциал на частната инициатива.

ИПФ №11. Съгласно определението, дадено в чл. XXIV на ГАТТ от 1994 г., зона за свободна търговия се формира от две или повече митнически територии, където митата и другите ограничения пред търговията са премахнати по отношение на почти цялата търговия за стоките с произход от тези страни. Изграждането на зона за свободна търговия трябва да е в рамките на преходен период, не по-дълъг от 10 години.

Освен разпоредбите за премахване на митата, количествените ограничения и мерките с равностоен ефект в ССТ се включват разпоредби относно правото на страните да прилагат защитни мерки, санитарни и фитосанитарни мерки, антидъмпингови и изравнителни мита; мерки, свързани с реструктурирането на определени производства, и мерки при ре-експорт и сериозен недостиг на стоки; мерки, свързани със затруднения в платежния баланс при спазване на съответна предвидена процедура за взаимно уведомяване за съществуващите затруднения и провеждане на консултации с оглед намирането на взаимно приемливо решение. По силата на споразумение за свободна търговия страните поемат ангажимент да не поддържат държавни монополи с търговски характер, които водят до

дискриминация по отношение на условията, при които стоките се купуват и продават между лицата от двете страни. Включени са клаузи относно плащанията, конкуренцията между предприятията, държавните поръчки, защитата на интелектуалната собственост и възможностите за прилагане на държавни помощи. Всяко ССТ съдържа разпоредби за прилагане на преференциални правила за произход на стоките и разпоредби относно сътрудничеството между митническите администрации на страните.

България е сключила 13 споразумения за свободна търговия с 35 държави:

- страните от ЕС, от ЕАСТ и от ЦЕФТА;
- Турция, Република Македония, Литва, Израел, Естония, Хърватия, Латвия, Албания, Сърбия и Черна гора, Босна и Херцеговина.

Страна	Дата на подписване	Дата на влизане в сила	Преходен период до/дата
ЕС	08.03.1993 г.	01.02.1995 г.	01.01.2002 г.
ЕАСТ	29.03.1993 г.	01.07.1993 г.	01.01.2002 г.
ЦЕФТА	17.07.1998 г.	01.01.1999 г.	01.01.2002 г.
Турция	11.07.1998 г.	01.01.1999 г.	01.01.2002 г.
Македония	13.10.1999 г.	01.01.2000 г.	01.01.2005 г.
Литва	08.05.2001 г.	01.03.2002 г.	01.05.2004 г.
Израел	08.06.2001 г.	01.01.2002 г.	01.01.2004 г.
Естония	11.12.2001 г.	01.01.2002 г.	01.05.2004 г.
Хърватия	04.12.2001 г.	01.01.2002 г.	01.01.2004 г.
	05.12.2002 г.	01.03.2003 г. – ЦЕФТА	
Латвия	16.10.2002 г.	01.04.2003 г.	01.05.2004 г.
Албания	26.03.2003 г.	01.09.2003 г.	01.01.2007 г.
Босна и Херцеговина	16.10.2003 г.	01.12.2004 г.	01.01.2005 г.
Сърбия и Черна гора	13.11.2003 г.	01.06.2004 г.	01.01.2007 г.

Към 2003 г. действащи са 9 споразумения за свободна търговия с 37 страни. ССТ с Хърватия е прекратено с присъединяването ѝ към ЦЕФТА.

Споразуменията за свободна търговия с трите прибалтийски държави – Литва, Латвия и Естония, са денонсирани при присъединяването им към ЕС от 1 май 2004 г. След окончателното приемане в ЕС на пет от страните от ЦЕФТА – Полша, Унгария, Чехия, Словакия и Словения, те се оттеглиха от споразумението. Търговията с тези осем държави се регламентира от търговските договорености в рамките на ЕСА.

Тук обект на оценка са резултатите от ССТ, които са подписани не по-късно от 01.01.2003 г. и които се отнасят до регионални общности или страни с дял от общия стокообмен с тях над 1%. Такива са сключените споразумения със страните от ЕС, ЦЕФТА, ЕАСТ и Турция, и Македония.

Резултатите от сключените ССТ през периода 1992-2003 г. показват:

- **значително увеличаване на стокообмена – има съществено увеличение на износа и по-голям ръст на вноса (вж. табл. 3 и 4);**
- **по отношение на водещите търговски партньори ЕС, ЦЕФТА и Турция след подписването на ССТ вносът започва значително**

да изпреварва износа и като следствие се генерира много голям ръст в отрицателното търговско салдо.

Ефективност на експортната структура

Употребеното в ОИФ № 1 понятие ефективност на експорта не отговаря на общоприетото. То е въведено от гледна точка на големината на относителния дял на стоки с висока степен на преработка и съответно с висока добавена стойност в експортната структура.

Въведени са два критерия за ефективност:

Първостепенен – водещите по относителен дял експортни отрасли или стокови групи да съдържат преобладаващо по относителен дял стоки с висока степен на преработка и съответно с висока добавена стойност.

Второстепенен – размерът на позитивния принос на експортните отрасли или стокови групи за външнотърговското салдо.

Първостепенният критерий важи винаги, а второстепенният само в случаите на свободна пазарна икономика. В този смисъл той не важи за годините преди 1991, когато е имало значителни ограничения за вноса.

За по-пълна картина на състоянието на стокообмена са разгледани водещите групи от стоки в износа и вноса на България за периода 1992 – 2003 г.

Водещи групи от стоки в износа

За 1992 г. двадесетте водещи селскостопански стоки (ДВСС) имат относителен дял в износа 19.8%, а двадесетте водещи промишлени стоки (ДВПС) имат относителен дял 31.2%. Общият им дял е 51% (вж. табл. 5).

Проследявайки развитието на експорта на ДВСС се вижда, че тенденцията е към непрекъснато намаляване на техния относителен дял и за последната 2003 г. той е паднал на 7.6% (вж. табл. 6). Драматичното спадане на дела им идва най-вече от загубата на пазари на традиционни български експортни стоки: цигари и суров тютюн – 7%; гроздови вина и спиртни напитки – близо 2%. Заедно с консервните производства загубата е над 10%.

За последните четири години на разглеждания период половината от ДВСС фигурират като водещи и в експортната структура, но със значително по-малки относителни дялове. Появата между ДВСС на нови експортни стоки като “Храна за кучета и котки”, “Бисквити и сладкарски изделия”, “Лекарствени и козметични растения”, “Семе от памук, ричин, сусам, синап” и др., въобще не компенсират общия спад на относителния дял в износа, тъй като сумарният им относителен дял е под 1%.

Експортната структура на ДВСС, освен че губи драстично дял в износа, губи и ефективност. Причината е, че стоки със сравнително висока добавена стойност като цигари, вина, консерви губят пазари, а няма сериозна компенсация от другите стоки в групата.

В групата на ДВПС се наблюдават следните тенденции:

За 1992 г. през последните четири години на разглеждания период в експортната структура са останали 50% от тях. Те са представители предимно на стоките с ниска степен на преработка, т.е. суровини, материали и полуфабрикати. Седем от десетте отпаднали са представители на стоките с

висока степен на преработка: кари-подвигачи; кари; електроакумулатори; антибиотици; транспортни кораби; електродвигатели, генератори и др. На тяхно място се появяват пет стоки на ШП, две на ТТП и една на ККП.

Може да се приеме, че експортната структура на групата на ДВПС за последните четири години е нискоефективна. Вярно е, че относителният дял е нараснал от 32% на над 40%, но това се дължи предимно на нискоефективния износ на ШП.

Анализът на водещите групи от стоки в износа дава основание за следните твърдения:

- **Независимо от стабилния ръст на износа през последните четири години експортната структура в сравнение с 1992 г., която е пряко отражение на предходния период, е достигнала значително по-ниска степен на ефективност.**
- **В експортната структура преобладават като стоки предимно суровини, материали, полуфабрикати и такива с ниска добавена стойност.**
- **Малките относителни дялове на стоките показват, че повечето от тях са със слаба конкуретоспособност, нямат традиционни пазари и са принудени да се борят за пазарни ниши.**
- **Има стратегически експортни стоки, които непрекъснато влизат и излизат от водещата експортна структура в зависимост от климатичните условия или пазарната конюнктура, например пшеница и електроенергия.**

Водещи групи от стоки във вноса

За 1992 г. двадесетте водещи селскостопански стоки във вноса (ДВССВ) имат оносителен дял 7%, а двадесетте водещи промишлени стоки – (ДВПСВ) 52.2%. Общият им дял е 59.2% (вж. табл. 7). И при двете групи от водещи стоки се наблюдават едни и същи тенденции (вж. табл. 7 и 8).

- От 1992 г. 50% от стоките запазват водещите си позиции през последните четири години. За разлика от експорта при вноса замяната във водещата импортна структура на едни стоки с други се дължи в по-малка степен на нараснало вътрешно потребление и в по-голяма – на увеличен износ, за който са нужни вносни суровини. Такъв е случаят с появата през последните четири години във водещата импортна структура на стоките “синтетични тъкани”, “разни трикотажни платове”, “памучни тъкани”, “обработени кожи от едър рогат добитък” и т.н., свързани с износа на ШП и ККП;
- Относителните дялове на двете групи стоки бележат непрекъснат спад, като за последните четири години относителният дял на ДССВ – под 4%, а на ДВПСВ пада под 45%, като за 2003 г. е 38.2%. В същото време има непрекъснат ръст на стойностните показатели на относителните дялове. Този привиден парадокс се обяснява, от една страна, с факта, че вносът (по цени за съответните години) е нараснал два пъти в края на изследвания период спрямо 1992 г., а

от друга с непрекъснато разширяващата се номенклатура на вносни стоки.

- Във водещата импортна структура за целия период от 1992 г. до 2003г. преобладава вносът на суровини, материали, енергоносители и стоки за битово потребление.

В заключение може да се каже, че тенденцията към непрекъснато и изпреварващо нарастване на вноса пред износа за периода 1992 – 2003 г. е вследствие освен от проблемите на экспортната структура и от:

- невъзможността на българските производства да задоволят вътрешното потребление по номенклатура и по качество;
- пълната зависимост на повечето български експортни производства (и не само на тях) от вноса на суровини, материали, енергоносители и резервни части.

Важен момент за оценяване на сегашното състояние на ВТС е периодът след приключване на приватизационния процес, т.е. след 1999г. За да се обогати анализът ще разгледаме стокообмена по групи стоки според начина на използване.

Износ по групи стоки според начина на използване 1999–2003 г.

Четири групи от стоки, на които е разделена экспортната структура, за последните пет години по относителен дял се нареждат по следния начин (вж. табл. 9):

1. Суровини и материали с относителен дял от 41 до 44%.
2. Потребителски стоки с относителен дял от 30 до 37%.
3. Инвестиционни стоки с относителен дял от 11 до 15%.
4. Енергийни ресурси с относителен дял от 8 до 15%.

От табл. 9 се вижда, че над 50% от износа се осигуряват от стоки с ниска степен на обработка и съответно с ниска добавена стойност. Близо 60% от износа в групата на потребителските стоки се реализират от дрехи и обувки, за които вече, че са с ниска добавена стойност. Единствено при инвестиционните стоки има положителна тенденция по отношение на ефективността на экспортната структура, но през целия период от 1999 до 2003 г. те не могат да надхвърлят 15% относителен дял.

Внос по групи стоки според начина на използване 1999 – 2003 г.

Четири групи от стоки, на които е разделена импортната структура, за последните пет години по относителни дялове се нареждат по следния начин (вж. табл. 10):

1. Суровини и материали с относителен дял от 36 до 40%.
2. Инвестиционни стоки с относителен дял от 24 до 27%.
3. Енергийни ресурси с относителен дял от 18 до 27%.
4. Потребителски стоки с относителен дял от 12 до 15%.

Преди да започне анализът на тези групи от стоки, трябва да се обърне внимание на следното: има голяма вероятност относителният дял на групата инвестиционни стоки да е реално по-нисък. Основанието за това твърдение е често срещаната практика много скъпи потребителски стоки, които по своето

предназначение са и инвестиционни, да се закупуват чрез лична или приятелска фирма с цел връщане на ДДС. Формално статистиката ги отчита като инвестиционни стоки за сметка на потребителските. Ясно е, че по тази логика реално относителният дял на групата потребителски стоки е по-висок, а на инвестиционните – по-нисък.

От табл. 10 се вижда, че относителният дял на вноса на суровини, материали и енергийни ресурси достига 67%. Останалата една трета от вноса реално се поделва между потребителските и инвестиционните стоки.

В заключение можем да кажем, че:

- **В голямата си част экспортните производства и тези за вътрешно потребление са силно зависими от вноса на суровини, материали, енергийни ресурси и резервни части.**
- **Инвестиционните стоки, с които е свързано технологичното обновление на българските производства, са все още с нисък дял.**
- **Относително високият дял на внос на потребителски стоки показва, че българските производства не могат да отговорят по номенклатура и качество на потребностите на вътрешния пазар.**

Търговско салдо по групи стоки според начина на използване 1999-2003 г.

От 1999 г. размерът на отрицателното търговско салдо нараства вследствие непрекъснато изпреварващия ръст на вноса спрямо износа. Ще разгледаме по-подробно 2003 г., която добре илюстрира отрицателните тенденции в салдото за целия период от 1999 г. насам.

По групи стоки за 2003 г. търговското салдо е, както следва:

1. инвестиционни стоки – (- 1554) млн. евро;
2. енергийни ресурси – (- 1134) млн. евро;
3. суровини и материали – (- 1091) млн. евро;
4. потребителски стоки – 965 млн. евро.

Балансът в търговията с потребителски стоки е положителен и се дължи преди всичко на дрехите и обувките – 1348 млн. евро.

Положителен е балансът и в частност в търговията с: цветни метали – 438 млн. евро; чугун, желязо и стомана – 293 млн. евро; храни, напитки и цигари – 125 млн. евро; торове – 79 млн. евро и др.

Тези положителни резултати далеч не са достатъчни, за да компенсират големите отрицателни салда в търговията със суровини, материали и енергийни ресурси, за които не съществува друга алтернатива освен внос. В известен смисъл те ще са константна величина. В такъв случай темповете на нарастване или намаляване на отрицателното търговско салдо ще зависят освен от износа и от нарастването или намаляването на вноса на инвестиционни стоки.

През последните години има ускорен внос на инвестиционни стоки със средногодишен ръст от 24 до 27%. Този ръст е все още крайно недостатъчен

за необходимото технологично обновление на българските производства по отношение повишаване ефективността на експортната структура.

Ако се сравнят износната и вносната номенклатури във всяка от четирите групи стоки, се вижда, че те в голяма степен се припокриват. Тези факти и съответните отрицателни салда за пореден път потвърждават:

- голямата зависимост на експортните и производствата за вътрешно потребление от внос на суровини, материали и енергийни ресурси;
- бедната номенклатура и слабата конкурентност на вътрешния пазар на почти всички водещи производства.

Структура на световния и на българския износ

Наличието на статистически данни за световния стокообмен дава възможност за съпоставка на българския износ със световния. От анализаторска гледна точка това е важно, защото могат да се направят сериозни изводи относно дела на водещите групи от български стоки на съответните световни пазари и тяхното място във водещите в света групи експортни стоки.

В изследването е използвана информация от International Trade Center UNCTAD/WTO. Там обемът на световния експорт се отчита по групи от стоки, разпределени в 260 позиции. За всяка позиция по години и държави е даден стойностния обем на износа. Годината 2003 е избрана за съпоставяне на българския със световния износ.

На базата на статистическата информация от ИТС относно световния експорт бяха направени изчисления на относителните дялове на всичките 260 позиции и съответно класация на световната експортна структура. Отделно са сметнати относителните дялове на водещите български експортни стоки в 25 позиции от световната листа. По този начин се създаде информационна база за извършване на исканата съпоставка. Данните показват, че за 2003 г.:

- стойностният обем на световния експорт възлиза на 6.4 трилиона дол.;
- експортните производства с относителен дял, по-голям или равен на 1% в износа – стойност на обема 64 млрд. дол. са 21 на брой, или 8% от всичките. Сумарният им дял е 42.6% от световния износ;
- експортните производства с относителен дял, по-голям или равен на 0.5% от износа – стойност на обема 32 млрд. дол. са 52 на брой, или 20% от всичките. Сумарният им дял е 63.8 %;
- водещите по стойност на износа, експортни производства в света са предимно високотехнологичните като: пътнически превозни средства с относителен дял 6.07%; транзистори – 3.71%; телекомуникационно оборудване – 3.02%; компютри – 2.94%; части за автомобили – 2.72%; медикаменти – 2.33%; офис-оборудване - 1.94% и т.н.

Прави впечатление, че част от високотехнологичните експортни производства бележат висок ръст в износа от 90-те години насам и в частност

за последните пет години. За 2003 г. спрямо 1999 г. износът е нараснал, както следва: телекомуникационно оборудване с 25%; компютри – 19%; транзистори – 15%; офис-оборудване – 10% и т.н. Именно на тези производства се дължи просперитетът на нововъзникналите през последните десетилетия индустриални страни в Югоизточна Азия и Европа.

От 1992 до 2003 г. без съществени промени като водещи стоки в експортната структура на България са се наложили: дрехи и обувки; цветни и черни метали; химически продукти; нефтопродукти; храни и напитки; текстил; аграрни суровини; лекарства и козметика. Стоките в тази структура са сравнително с ниска добавена стойност. Освен това анализът на световния износ показва, че нашите водещи експортни стоки принадлежат предимно към онези световни експортни стокови групи, чийто относителен дял бавно нараства. За 2003 г. в световния износ относителният дял на дрехите е 2.98%, на текстила – 1.84%; на желязото, стоманата и медта – 3.09%; храни и селскостопански продукти – 8.57%; химически продукти – 9.93% и т.н. Стоките в тези групи имат общо относителен дял 26.41% и обхващат 120 позиции от листата на ИТС, нито една от които не се вписва в първите 21 позиции на водещите групи от стоки в световния експорт.

Относителният дял на българския експорт от световния обем на износа е 0.11%. Ако приемем, че дял от порядъка на 0.5% от световния износ е значим, то делът на българския експорт е почти пет пъти по-малък от него.

Друг негативен факт е малкият размер на относителния дял на по-значителните по отношение на стойностния обем български експортни групи стоки спрямо съответния обем на световния износ. През 2003 г. те присъстват в 25 позиции от листата на ИТС. Установява се, че за 18 позиции или за 72% от тях относителният дял варира от 0.004 до 0.4%. За 7 позиции или за 28% от тях относителният дял варира от 0.63 до 1.5%. Само в 2 позиции относителният дял е по-голям от 1%. Това са позициите мед с дял 1.5% и електроенергия – 1.3%.

Направената съпоставка на българския експорт спрямо световния показва, че:

- българските стоки запълват предимно пазарни ниши;
- стоките в експортната структура на България, които осигуряват съществената част от стойностния обем на износа, са извън водещите експортни групи стоки в световния износ, които гарантират бърз икономически просперитет.

Таблица 1

Динамика на външнотърговския стокообмен, салдо по цени на съответната година и коригирани индекси със средногодишна инфлация

USD '000		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*
Дефлатор			1.025	1.051	1.077	1.104	1.131	1.160	1.189	1.220	1.250	1.280	1.312	1.350
ИЗНОС	Общо	3,432,555	3,957,106	3,679,796	4,258,970	5,256,142	4,782,214	4,773,722	4,118,158	3,878,864	4,777,925	5,081,898	5,642,645	7,377,268
	Индекс	100	112	102	115	139	123	120	101	93	111	116	125	133
Износ селско стопанство	Общо	118,907	292,533	125,446	193,127	257,097	106,511	81,727	157,489	195,899	133,990	134,576	289,529	220,669
	Индекс	100	240	100	151	196	79	59	111	135	90	88	186	115
Износ промишленост	Общо	3,262,724	3,664,573	3,554,350	4,065,843	4,999,045	4,675,703	4,691,995	3,960,669	3,682,965	4,643,935	4,947,322	5,353,115	7,156,598
	Индекс	100	110	104	116	139	127	124	102	93	114	118	125	135
ВНОС	Общо	2,700,437	4,521,798	5,114,823	4,280,104	5,178,762	4,626,936	4,811,177	4,834,628	5,455,939	6,396,741	7,217,677	7,849,911	10,681,514
	Индекс	100	163	180	147	174	151	154	151	166	190	209	222	244
Внос селско стопанство	Общо	77,868	86,013	100,824	109,448	117,236	118,471	155,207	81,568	70,176	76,879	98,081	97,018	142,736
	Индекс	100	108	123	131	136	135	172	88	74	79	98	95	113
Внос промишленост	Общо	2,619,733	4,435,785	5,013,999	4,170,655	5,061,525	4,508,465	4,655,970	4,753,060	5,385,763	6,319,863	7,119,596	7,752,893	10,538,779
	Индекс	100	165	182	148	175	152	153	153	169	193	212	226	248

Забележка. Индексите за 2003 г. са коригирани с процента на девалвация на долара спрямо 2002 г.

Таблица 2

Динамика на външнотърговския стокообмен, салдо по цени на съответната година и коригирани индекси със средногодишна инфлация

USD '000		1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*
Дефлатор						1.025	1.051	1.077	1.104	1.131	1.16	1.189	1.22	1.25	1.28	1.312	1.35
Общо износ		6550678	6400012	4913009	3432555	3957106	3679796	4258970	5256142	4782214	4773722	4118158	3878864	4777925	5081898	5642645	7,377,268
Индекс		100	98	75	52	58	53	60	72	64	62	52	48	58	60	65	69
Износ селско стопанство	Общо	124463	140800	132651	118907	292533	125446	193127	257097	106511	81727	157489	195899	133990	134576	289529	220,669
	Индекс	100	113	107	96	229	96	144	187	76	57	106	129	86	84	177	109
Износ промишленост	Общо	6262448	6137612	4578924	3262724	3664573	3554350	4065843	4999045	4675703	4691995	3960669	3682965	4643935	4947322	5353115	7,156,598
	Индекс	100	98	73	52	57	54	60	72	66	65	53	48	59	62	65	69
Общо внос	Общо	4,448,825	4,239,730	3,256,540	2,700,437	4,521,798	5,114,823	4,280,104	5,178,762	4,626,936	4,811,177	4,834,628	5,455,939	6,396,741	7,217,677	7,849,911	10,681,514
	Индекс	100	95	73	61	99	109	89	105	92	93	91	101	115	127	134	148
Внос селско стопанство	Общо	84,528	110,233	32,565	77,868	86,013	100,824	109,448	117,236	118,471	155,207	81,568	70,176	76,879	98,081	97,018	142,736
	Индекс	100	130	39	92	99	113	120	126	124	158	81	68	73	91	87	104
Внос промишленост	Общо	4,346,502	4,116,778	3,217,461	2,619,733	4,435,785	5,013,999	4,170,655	5,061,525	4,508,465	4,655,970	4,753,060	5,385,763	6,319,863	7,119,596	7,752,893	10,538,779
	Индекс	100	95	74	60	100	110	89	105	92	92	92	102	116	128	136	150
Салдо	Общо	2101853	2160282	1656469	732119	-564692	-1435028	-21133	77380	155278	-37456	-716470	-1577075	-1618816	-2135779	-2207266	-3304246
Салдо селско стопанство	Общо	39935	30567	100086	41040	206520	24622	83679	139860	-11960	-73481	75921	125723	57111	36495	192511	77933
Салдо промишленост	Общо	1915946	2020833	1361463	642990	-771212	-1459650	-104812	-62480	167238	36025	-792391	-1702798	-1675927	-2172274	-2399778	-3382181

Забележка. Индексите за 2003 г. са коригирани с процента на девалвация на долара спрямо 2002 г.

Таблица 5

Водещи стоки в износа за 1992 г.

№	Код по КН	Описание	Износ в USD '000	Дял
Селскостопански стоки				
1	2402	ЦИГАРИ И ПУРИ	207894	5.3
2	2401	СУРОВ ТЮТЮН	107563	2.7
3	2204	ГРОЗДОВИ ВИНА	65872	1.7
4	0104	ЖИВИ ОВЦЕ И КОЗИ	52265	1.3
5	0406	СИРЕНА И ИЗВАРА	48096	1.2
6	0102	ЖИВ ЕДЪР РОГАТ ДОБИТЪК	40824	1.0
7	1001	ПШЕНИЦА	36717	0.9
8	0207	ПТИЧЕ МЕСО И КАРАНТИИ	30981	0.8
9	2208	СПИРТНИ НАПИТКИ	27969	0.7
10	1005	ЦАРЕВИЦА	22209	0.6
11	1206	СЛЪНЧОГЛЕДОВО СЕМЕ	19694	0.5
12	1003	ЕЧЕМИК	18053	0.5
13	1701	ЗАХАР, ЗАХАРОЗА	17443	0.4
14	0204	ОВЧЕ И КОЗЕ МЕСО	15372	0.4
15	2002	КОНСЕРВИРАНИ ДОМАТИ	13101	0.3
16	0203	СВИНСКО МЕСО	12347	0.3
17	1512	СЛЪНЧОГЛЕДОВО, ПАМУЧНО, ШАФРАНОВО МАСЛО	12174	0.3
18	1209	СЕМЕНА ЗА ПОСЕВ. СПОРИ	11688	0.3
19	1101	БРАШНО ОТ ПШЕНИЦА ИЛИ РЪЖ	11550	0.3
20	0709	ПАТЛАДЖАНИ, ГЪБИ, ПИПЕРКИ, СПАНАК И ДР.	10650	0.3
		Общо за 20-те водещи селскостопански стоки	782462	19.8
Промислени стоки				
1	2710	НЕФТОПРОДУКТИ, ГОРИВА	248637	6.3
2	3102	АЗОТНИ ТОРОВЕ	129259	3.3
3	7208	ГОРЕЩО ПЛОСКО ВАЛЦОВАНО ЖЕЛЯЗО НАД 600ММ	119921	3.0
4	7402	НЕРАФИНИРАНА МЕД	96908	2.4
5	8427	КАРИ-ПОВДИГАЧИ	69418	1.8
6	8709	КАРИ	65222	1.6
7	2836	КАРБОНАТИ, ПЕРКАРБОНАТИ	54530	1.4
8	8544	ЕЛЕКТРОПРОВОДНИЦИ	48170	1.2
9	7901	НЕОБРАБОТЕН ЦИНК	47208	1.2
10	8507	ЕЛЕКТРОАКУМУЛАТОРИ	40528	1.0
11	2603	МЕДНИ РУДИ И КОНЦЕНТРАТИ	40515	1.0
12	3004	МЕДИКАМЕНТИ (НА ДРЕБНО)	40316	1.0
13	7207	ПОЛУПРОДУКТИ ОТ ЖЕЛЯЗО И СТОМАНА	36082	0.9
14	7403	РАФИНИРАНА МЕД И СПЛАВИ	31692	0.8
15	2941	АНТИБИОТИЦИ	31552	0.8
16	6403	КОЖЕНИ ОБУВКИ	29016	0.7
17	7209	СТУДЕНО ПЛОСКОВАЛЦОВАНО ЖЕЛЯЗО НАД 600ММ	28866	0.7
18	8501	ЕЛЕКТРОДВИГАТЕЛИ И ГЕНЕРАТОРИ	28638	0.7
19	8901	ТРАНСПОРТНИ КОРАБИ	27801	0.7
20	3901	ПЪРВИЧНИ ПОЛИЕТИЛЕНИ	26882	0.7
		Общо за 20-те водещи промишлени стоки	1241161	31.2
		Общо износ	3957106	100

Таблица 6

Водещи стоки в износа за 2003 г.

№	Код по КН	Описание	ИЗНОС в USD '000	Дял
Селскостопански стоки				
1	1206	СЕМЕНА ОТ СЛЪНЧОГЛЕД, ДОРИ НАТРОШЕНИ	80,084.9	1.1
2	2204	ВИНА ОТ ПРЯСНО ГРОЗДЕ	68,776.6	0.9
3	2401	СУРОВИ ИЛИ НЕОБРАБОТЕНИ ТЮТЮНИ	53,732.4	0.7
4	1905	ХЛЕБАРСКИ, ТЕСТЕНИ, СЛАДКАРСКИ ИЗДЕЛИЯ	50,529.3	0.7
5	1001	ПШЕНИЦА И СМЕС ОТ ПШЕНИЦА И РЪЖ	33,695.5	0.5
6	0406	СИРЕНА И ИЗВАРА	33,295.4	0.4
7	0204	МЕСА ОТ ЖИВОТНИ ОТ РОДА НА ОВЦЕТЕ ИЛИ КОЗИТЕ	31,714.8	0.4
8	1005	ЦАРЕВИЦА	25,992.6	0.3
9	0207	МЕСА И КАРАНТИИ ОТ ДОМАШНИ ПТИЦИ	24,034.9	0.3
10	2402	ПУРИ И ЦИГАРИ	18,549.0	0.2
11	1211	РАСТЕНИЯ, ЧАСТИ ОТ РАСТЕНИЯ, СЕМЕНА И ПЛОДОВЕ ПЛОДОВЕ И ДРУГИ ЧАСТИ ОТ РАСТЕНИЯ, ГОДНИ ЗА КОНСУМАЦИЯ	18,297.1	0.2
12	2008	ПРЕПАРАТИ ОТ ВИДОВЕТЕ, ИЗПОЛЗВАНИ ЗА ХРАНА НА ЖИВОТНИ	17,398.7	0.2
13	2309	ЕСТЕСТВЕН МЕД	16,594.0	0.2
14	0409	СЕМЕНА ОТ АНАСОН	15,586.3	0.2
15	0909	ПЛОДОВЕ, ДОРИ ТЕРМИЧНО ОБРАБОТЕНИ	15,013.0	0.2
16	0811	ДРУГИ ХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ	14,957.8	0.2
17	2106	ДРУГИ ЗЕЛЕНЧУЦИ, ПРИГОТВЕНИ ИЛИ КОНСЕРВИРАНИ	14,633.8	0.2
18	2005	ЗЕЛЕНЧУЦИ, ПЛОДОВЕ	13,590.7	0.2
19	2001	ЛАКТОЗА, МАЛТОЗА, ГЛЮКОЗА И ФРУКТОЗА	11,090.8	0.1
20	1702	Общо за 20-те водещи селскостопански стоки	10,912.2	0.1
			568,479.7	7.6
Промислени стоки				
1	2710	НЕФТЕНИ МАСЛА	427,128.3	5.7
2	7402	НЕРАФИНИРАНА МЕД	342,203.3	4.6
3	6204	КОСТЮМИ, АНСАМБЛИ, САКА ЗА ЖЕНИ ИЛИ МОМИЧЕТА	306,102.2	4.1
4	7208	ПЛОСКОВАЛЦУВАНИ ПРОДУКТИ ОТ ЖЕЛЯЗО	268,014.8	3.6
5	6203	КОСТЮМИ, АНСАМБЛИ, САКА, ПАНТАЛОНИ ЗА МЪЖЕ ИЛИ МОМИЧЕТА	240,670.6	3.2
6	2716	ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ	191,640.7	2.6
7	6106	РИЗИ, БЛУЗИ ЗА ЖЕНИ ИЛИ МОМИЧЕТА	183,732.1	2.5
8	6110	ФЛАНЕЛИ, ПУЛОВЕРИ, ЖИЛЕТКИ, ТРИКОТАЖНИ ИЛИ ПЛЕТЕНИ	121,671.7	1.6
9	6109	ФЛАНЕЛКИ С РЪКАВ, БЕЗ ЯКА (ТЕНИСКИ)	120,593.2	1.6
10	2836	КАРБОНАТИ, ПЕРОКСИКАРБОНАТИ (ПЕРКАРБОНАТИ)	114,769.7	1.5
11	6406	ЧАСТИ ЗА ОБУВКИ	99,660.6	1.3
12	7207	ПОЛУПРОДУКТИ ОТ ЖЕЛЯЗО ИЛИ ОТ НЕЛЕГИРАНИ СТОМАНИ	81,093.6	1.1
13	7204	ОТПАДЪЦИ И ОТЛОМКИ ОТ ЧУГУН, ЖЕЛЯЗО ИЛИ СТОМАНА	80,756.9	1.1
14	7403	РАФИНИРАНА МЕД И МЕДНИ СПЛАВИ	79,185.1	1.1
15	8481	АРМАТУРНИ АРТИКУЛИ И ПОДОБНИ УСТРОЙСТВА ЗА ТРЪБОПРОВОДИ	78,544.8	1.1
16	8544	ЖИЦИ, КАБЕЛИ	77,584.8	1.0
17	9403	МЕБЕЛИ И ТЕХНИТЕ ЧАСТИ	74,635.6	1.0
18	6206	РИЗИ, БЛУЗИ, БЛУЗИ-РИЗИ И ШЕМИЗЕТКИ ЗА ЖЕНИ ИЛИ МОМИЧЕТА	71,118.6	1.0
19	6403	ОБУВКИ С ВЪНШНИ ХОДИЛА ОТ КАУЧУК	69,504.2	0.9
20	3004	МЕДИКАМЕНТИ	69,034.1	0.9
		Общо за 20-те водещи промислени стоки	3,097,644.9	41.6
		Общо износ	7444800	100.0

Таблица 7

Водещи стоки във вноса за 1992 г.

№	Код по КН	Описание	ВНОС в USD '000	Дял
Селскостопански стоки				
1	1701	ЗАХАР, ЗАХАРОЗА	96595	2.1
2	2402	ЦИГАРИ И ПУРИ	49568	1.1
3	2401	СУРОВ ТЮТЮН	24717	0.5
4	2304	СОЕВО КЮСПЕ	22379	0.5
5	2208	СПИРТНИ НАПИТКИ	20649	0.5
6	0901	КАФЕ	14107	0.3
7	1806	ШОКОЛАДИ	12533	0.3
8	1209	СЕМЕНА ЗА ПОСЕВ, СПОРИ	9832	0.2
9	0805	ЦИТРУСОВИ ПЛОДОВЕ	9064	0.2
10	0803	БАНАНИ	7687	0.2
11	1006	ОРИЗ	7619	0.2
12	2106	ПРОТЕИНОВИ КОНЦЕНТРАТИ И ДР.	6253	0.1
13	1801	КАКАО НА ЗЪРНА, СУРОВО ИЛИ ПЕЧЕНО	6093	0.1
14	1207	СЕМЕ ОТ ПАМУК, РИЦИН, СУСАМ, СИНАП И ДР.	5237	0.1
15	1517	МАРГАРИНИ	4805	0.1
16	0105	ЖИВИ ДОМАШНИ ПТИЦИ	4222	0.1
17	2009	ПЛОДОВИ И ЗЕЛЕНЧУКОВИ СОКОВЕ	3757	0.1
18	2207	ЕТИЛОВ АЛКОХОЛ	3478	0.1
19	2005	ЗЕЛЕНЧУКОВИ КОНСЕРВИ БЕЗ ОЦЕТ	3386	0.1
20	1703	ЗАХАРНА МЕЛАСА	3313	0.1
		Общо за 20-те водещи селскостопански стоки	315294	7.0
Промислени стоки				
1	2709	СУРОВ НЕФТ	732755	16.2
2	2710	НЕФТОПРОДУКТИ, ГОРИВА	437996	9.7
3	2711	ГАЗ, ПРИРОДЕН И НЕФТЕН	289191	6.4
4	8703	ЛЕКИ АВТОМОБИЛИ	187684	4.2
5	2716	ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ	114248	2.5
6	2701	КАМЕННИ ВЪГЛИЩА, БРИКЕТИ	114017	2.5
7	8528	ТЕЛЕВИЗИОННИ ПРИЕМНИЦИ	44582	1.0
8	3004	МЕДИКАМЕНТИ (НА ДРЕБНО)	44033	1.0
9	6406	ЧАСТИ ЗА ОБУВКИ	40914	0.9
10	3808	ИНСЕКТИЦИДИ, ФУНГИЦИДИ И ДР.	35766	0.8
11	5201	ПАМУК	35691	0.8
12	8704	ТОВАРНИ АВТОМОБИЛИ	34608	0.8
13	2603	МЕДНИ РУДИ И КОНЦЕНТРАТИ	33480	0.7
14	8418	ХЛАДИЛНИ МАШИНИ	33155	0.7
15	8471	ЕЛЕКТРОННИ ИЗЧИСЛИТЕЛНИ МАШИНИ	32326	0.7
16	8708	АВТОЧАСТИ	32316	0.7
17	7403	РАФИНИРАНА МЕД И СПЛАВИ	30715	0.7
18	5502	КАБЕЛИ ОТ ИЗКУСТВЕНИ НИШКИ	29754	0.7
19	2608	ЦИНКОВИ РУДИ И КОНЦЕНТРАТИ	26187	0.6
20	8473	ЧАСТИ И ПРИНАДЛЕЖНОСТИ ЗА КАНЦЕЛ. МАШИНИ	25790	0.6
		Общо за 20-те водещи промишлени стоки	2355208	52.2
		Общо внос	4521798	100

Таблица 8

Водещи стоки във вноса за 2003 г.

№	Код по КН	Описание	ВНОС в USD '000	Дял
Селскостопански стоки				
1	1701	ЗАХАР, ХИМИЧЕСКИ ЧИСТА, ЗАХАРОЗА	47,790.9	0.4
2	2106	ДРУГИ ХРАНИТЕЛНИ ПРОДУКТИ	28,023.3	0.3
3	2401	СУРОВИ ИЛИ НЕОБРАБОТЕНИ ТЮТЮНИ	22,596.4	0.2
4	0203	МЕСА ОТ ЖИВОТНИ ОТ РОДА НА СВИНЕТЕ	19,141.5	0.2
5	2304	КЮСПЕТА И ДРУГИ ТВЪРДИ ОСТАТЪЦИ	19,001.4	0.2
6	0202	МЕСА ОТ ЖИВОТНИ ОТ РОДА НА ЕРД	18,644.7	0.2
7	0901	КАФЕ	17,890.2	0.2
8	0207	МЕСА И КАРАНТИИ ОТ ДОМАШНИ ПТИЦИ	15,610.3	0.1
9	1803	КАКАОВА МАСА	14,370.4	0.1
10	1005	ЦАРЕВИЦА	13,835.8	0.1
11	1001	ПШЕНИЦА И СМЕС ОТ ПШЕНИЦА И РЪЖ	13,715.9	0.1
12	0805	ЦИТРУСОВИ ПЛОДОВЕ, ПРЕСНИ ИЛИ СУШЕНИ	13,511.9	0.1
13	1905	ХЛЕБАРСКИ, ТЕСТЕНИ, СЛАДКАРСКИ ИЗДЕЛИЯ	13,436.6	0.1
14	0803	БАНАНИ	13,342.4	0.1
15	2309	ПРЕПАРАТИ ЗА ХРАНА НА ЖИВОТНИ	12,793.0	0.1
16	0402	МЛЯКО И СМЕТАНА	12,179.7	0.1
17	1516	МАЗНИНИ И МАСЛА	11,920.0	0.1
18	2208	ЕТИЛОВ АЛКОХОЛ	11,782.3	0.1
19	2005	ДРУГИ ЗЕЛЕНЧУЦИ, ПРИГОТВЕНИ ИЛИ КОНСЕРВИРАНИ	11,613.6	0.1
20	0303	РИБИ ЗАМРАЗЕНИ	11,311.3	0.1
		Общо за 20-те водещи селскостопански стоки	342,511.6	3.2
Промислени стоки				
1	2709	СУРОВИ НЕФТЕНИ МАСЛА	1,022,034.4	9.5
2	8703	ПЪТНИЧЕСКИ АВТОМОБИЛИ	543,406.5	5.1
3	2711	НЕФТЕН ГАЗ И ДРУГИ ГАЗООБРАЗНИ ВЪГЛЕВОДОРОДИ	429,556.6	4.0
4	2603	МЕДНИ РУДИ И ТЕХНИТЕ КОНЦЕНТРАТИ	225,922.5	2.1
5	3004	МЕДИКАМЕНТИ	221,660.6	2.1
6	2701	КАМЕННИ ВЪГЛИЩА, БРИКЕТИ	205,673.2	1.9
7	2710	НЕФТЕНИ МАСЛА	177,387.0	1.6
8	8471	АВТОМАТИЧНИ МАШИНИ ЗА ОБРАБОТКА НА ИНФОРМАЦИЯ	155,260.0	1.4
9	9940	СТОКИ С НЕЗНАЧИТЕЛНА СТОЙНОСТ	145,336.6	1.4
10	8704	АВТОМОБИЛНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА	132,178.4	1.2
11	6106	РИЗИ, БЛУЗИ ЗА ЖЕНИ ИЛИ МОМИЧЕТА	109,978.6	1.0
12	8544	ЖИЦИ, КАБЕЛИ	100,806.8	0.9
13	8525	ПРЕДАВАТЕЛНИ АПАРАТИ ЗА РАДИОТЕЛЕФОНИЯ	98,637.1	0.9
14	8401	ЯДРЕНИ РЕАКТОРИ, МАШИНИ И АПАРАТИ	84,753.2	0.8
15	5407	ТЪКАНИ ОТ ПРЕЖДИ ОТ СИНТЕТИЧНИ НИШКИ	83,265.1	0.8
16	8701	ТРАКТОРИ	78,967.9	0.7
17	8517	ЕЛЕКТРИЧЕСКИ АПАРАТИ ЗА ЖИЧНА ТЕЛЕФОНИЯ	78,515.3	0.7
18	5209	ПАМУЧНИ ТЪКАНИ	72,389.1	0.7
19	5208	ДРУГИ ПАМУЧНИ ТЪКАНИ	70,522.8	0.7
20	8481	АРМАТУРНИ АРТИКУЛИ	69,079.3	0.6
		Общо за 20-те водещи промшлени стоки	4,105,330.9	38.2
		Общо внос	10,753,600	100.0

Таблица 9

Износ по начин на използване на стоките

Млн. евро	1999	Дял	2000	Дял	00/99 Δ	2001	Дял	01/00 Δ	2002	Дял	02/01 Δ	2003	Дял	03/02 Δ
Потребителски стоки	1248.7	33.4	1564.4	29.8	125	1916.9	33.5	123	2134.4	35.2	111	2440.5	36.6	114
Храни	181.9	4.9	171.6	3.3	94	219.2	3.8	128	247.4	4.1	113	299.5	4.5	121
Цигари	35.2	0.9	35.6	0.7	101	20.6	0.4	58	15.8	0.3	77	17.1	0.3	108
Напитки	85.6	2.3	82.7	1.6	97	77.4	1.4	94	74.7	1.2	97	73	1.1	98
Дрехи и обувки	619.6	16.6	857.7	16.3	138	1140.4	20.0	133	1258.4	20.8	110	1457.6	21.9	116
Лекарства и козметика	137.3	3.7	178.4	3.4	130	179.5	3.1	101	168.5	2.8	94	163.2	2.4	97
Мебели и дом. обзавеждане	93.4	2.5	113.7	2.2	122	147.3	2.6	130	210.7	3.5	143	245.7	3.7	117
Други	95.7	2.6	124.6	2.4	130	132.4	2.3	106	158.9	2.6	120	184.4	2.8	116
Суровини и материали	1567.5	42.0	2321.9	44.2	148	2331.2	40.8	100	2535	41.8	109	2758.9	41.4	109
Чугун, желязо и стомана	245.8	6.6	419.6	8.0	171	395.6	6.9	94	393.2	6.5	99	541.4	8.1	138
Цветни метали	263.2	7.0	535.6	10.2	203	474.7	8.3	89	470	7.8	99	534.7	8.0	114
Химически продукти	140.3	3.8	216.2	4.1	154	225.7	3.9	104	216	3.6	96	229.4	3.4	106
Пластмаси, каучук	113.3	3.0	136.1	2.6	120	143.8	2.5	106	152.9	2.5	106	172.1	2.6	113
Торове	33.9	0.9	103.8	2.0	306	97.3	1.7	94	62.6	1.0	64	79.4	1.2	127
Текстилни материали	127.8	3.4	157.7	3.0	123	205.6	3.6	130	239.7	4.0	117	278.2	4.2	116
Суровини за производство на храни	183.2	4.9	145.9	2.8	80	172.2	3.0	118	320.9	5.3	186	218.4	3.3	68
Дървен материал и хартия, картон	122.5	3.3	146.8	2.8	120	142.2	2.5	97	158	2.6	111	196.7	2.9	124
Цимент	25	0.7	35.8	0.7	143	33.5	0.6	94	28.6	0.5	85	29.3	0.4	102
Тютюн	59.6	1.6	50	1.0	84	45.2	0.8	90	50.2	0.8	111	49.6	0.7	99
Други	252.9	6.8	374.2	7.1	148	395.5	6.9	106	443	7.3	112	429.7	6.4	97
Инвестиционни стоки	571.1	15.3	599.7	11.4	105	698.7	12.2	117	802.5	13.2	115	912.2	13.7	114
Машини, уреди и апарати	198.7	5.3	234	4.5	118	263.1	4.6	112	297.6	4.9	113	310.4	4.7	104
Електрически машини	53.5	1.4	67.4	1.3	126	81.7	1.4	121	67	1.1	82	112.5	1.7	168
Транспортни средства	43.8	1.2	24	0.5	55	35.6	0.6	148	67.9	1.1	191	68.9	1.0	101
Резервни части и оборудване	85.9	2.3	119	2.3	139	155.7	2.7	131	171.2	2.8	110	192.5	2.9	112
Други	189.2	5.1	155.3	3.0	82	162.6	2.8	105	198.9	3.3	122	227.8	3.4	115
Общо неенергийни стоки	3387.3	90.7	4486	85.4	132	4946.8	86.6	110	5471.9	90.3	111	6111.6	91.7	112
Енергийни ресурси	346.4	9.3	767.1	14.6	221	767.4	13.4	100	591	9.7	77	556.6	8.3	94
Петролни продукти	272.4	7.3	588.4	11.2	216	506.6	8.9	86	357.6	5.9	71	385	5.8	108
Други	74.1	2.0	178.7	3.4	241	260.9	4.6	146	233.4	3.8	89	171.6	2.6	74
ОБЩО ИЗНОС /FOB/	3733.7	100.0	5253.1	100.0	141	5714.2	100.0	109	6062.9	100.0	106	6668.2	100.0	110

Таблица 10

Внос по начин на използване на стоките

Млн. евро	1999	Дял	2000	Дял	00/99 Δ	2001	Дял	01/00 Δ	2002	Дял	02/01 Δ	2003	Дял	03/02 Δ
Потребителски стоки	692.6	13.5	864.3	12.2	125	1140	14.0	132	1252.6	14.9	110	1475.8	15.4	118
Храни, напитки и цигари	135.6	2.6	171.7	2.4	127	208.6	2.6	121	235.2	2.8	113	264.5	2.8	112
Мебели и дом. обзавеждане	129.6	2.5	160.7	2.3	124	206.1	2.5	128	250.6	3.0	122	320.5	3.3	128
Лекарства и козметика	155.8	3.0	203.5	2.9	131	285.6	3.5	140	294.6	3.5	103	315.3	3.3	107
Дрехи и обувки	33.1	0.6	38.4	0.5	116	49.5	0.6	129	78.4	0.9	158	109.6	1.1	140
Автомобили	121.9	2.4	158.3	2.2	130	214.1	2.6	135	204	2.4	95	244.3	2.5	120
Други	116.5	2.3	131.7	1.9	113	176	2.2	134	189.9	2.3	108	221.4	2.3	117
Суровини и материали	1886.3	36.7	2556.9	36.1	136	3130	38.5	122	3266.6	38.8	104	3849.5	40.1	118
Руди	157.3	3.1	236.8	3.3	151	278.3	3.4	118	208.7	2.5	75	312.7	3.3	150
Чугун, желязо и стомана	85.6	1.7	144.1	2.0	168	164.7	2.0	114	166.5	2.0	101	248	2.6	149
Цветни метали	35.6	0.7	69.7	1.0	196	90.5	1.1	130	83.1	1.0	92	96.2	1.0	116
Текстилни материали	588.6	11.5	811.5	11.5	138	1060.1	13.0	131	1162.6	13.8	110	1321	13.7	114
Дървен материал и хартия, картон	126.1	2.5	169.2	2.4	134	189.3	2.3	112	198	2.4	105	212	2.2	107
Химически продукти	151.9	3.0	187.2	2.6	123	206.8	2.5	110	215.5	2.6	104	232.2	2.4	108
Пластмаси, каучук	205	4.0	265.4	3.7	129	319.5	3.9	120	362.6	4.3	113	439.3	4.6	121
Суровини за производство на храни	123.9	2.4	150.5	2.1	121	172.4	2.1	115	191.7	2.3	111	198.2	2.1	103
Кожи	39.6	0.8	60.2	0.8	152	88.1	1.1	146	86.3	1.0	98	101.3	1.1	117
Тютюн	31.5	0.6	29.5	0.4	94	28.8	0.4	98	30.5	0.4	106	20.4	0.2	67
Други	341.3	6.6	432.8	6.1	127	531	6.5	123	561.1	6.7	106	668.1	7.0	119
Инвестиционни стоки	1407.2	27.4	1728.8	24.4	123	2038	25.1	118	2110.3	25.1	104	2466.2	25.7	117
Машини, уреди и апарати	554.6	10.8	667	9.4	120	705	8.7	106	809.8	9.6	115	937.3	9.8	116
Електрически машини	198.6	3.9	206.1	2.9	104	356.6	4.4	173	282	3.4	79	316.8	3.3	112
Транспортни средства	299.4	5.8	353.9	5.0	118	453.1	5.6	128	438	5.2	97	541.6	5.6	124
Резервни части и оборудване	193.6	3.8	224.2	3.2	116	273.4	3.4	122	309.9	3.7	113	360.3	3.7	116
Други	161	3.1	277.6	3.9	172	249.5	3.1	90	270.7	3.2	108	310.2	3.2	115
Общо неенергийни стоки	3986	77.5	5150.1	72.7	129	6307	77.6	122	6629.5	78.8	105	7791.4	81.1	118
Енергийни ресурси	1153.8	22.4	1934.8	27.3	168	1821	22.4	94	1674.6	19.9	92	1690.1	17.6	101
Горива	1102.1	21.4	1772	25.0	161	1610.7	19.8	91	1573.7	18.7	98	1529.7	15.9	97
Суров петрол и природен газ	931.8	18.1	1571.5	22.2	169	1389.6	17.1	88	1362.1	16.2	98	1302.3	13.6	96
Въглища	106	2.1	140.9	2.0	133	169.7	2.1	120	162.2	1.9	96	184.9	1.9	114
Други горива	64.2	1.2	59.6	0.8	93	51.4	0.6	86	49.3	0.6	96	42.5	0.4	86
Други	51.8	1.0	162.8	2.3	314	210	2.6	129	100.9	1.2	48	160.4	1.7	159
Масла	51.8	1.0	162.8	2.3	314	210	2.6	129	100.9	1.2	48	160.4	1.7	159
Електричество	0	0.0	0	0.0		0	0.0		0	0.0		0	0.0	
Друг внос ¹	0	0.0	0	0.0		0	0.0		107.1	1.3		129	1.3	120
ОБЩО ВНОС /CIF/	5139.9	100.0	7084.9	100.0	138	8128	100.0	115	8411.2	100.0	103	9610.5	100.0	114